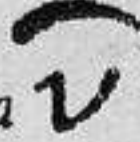

Biblioteca Valenciana

31000005094936

JUSTI VINDICII
RELATIO
DE DISPUTATIONE

Quam habuit

IN VALENTINÆ ACADEMIÆ SACELLO
GREGORIUS MAJANSIUS
GENEROSUS , ET ANTECESSOR
Valentinus,

Pro intellecta vero *§. est autem 3.*
Inst. Imp. de rer. div.

COSMOPOLI.

Apud Liberalem Evangelum, sub signo Lunæ,
& Canum. Anno 1725.

Q. HORATIUS FLACCUS,
Epist. lib. 2. epist. 1.

*Diram qui contudit Hydram
Notaque fatali portenta labore subegit;
Comperit invidiam supremo sine domari.
Urit enim fulgore suo, qui prægravat artes
Infra se positas: extinctus amabitur idem.*

C. VELLEJUS PATERCULUS,
Histor. lib. 2.

*Naturaliter audita, visis laudamus li-
bentius; & præsentia, invidia; præterita,
veneratione prosequimur; & his nos obrui,
illis instrui credimus.*

LECTORI VERITATIS AMANTI

Justus Vindicius S.D.

Narro tibi recentem historiolum, Lector
amans veritatis. Præpara jam evangelia.
Meministi optimè Plautinum illud:

Istic est thesaurus stultis in lingua situs,

Ut quæstui habeant malè loqui melioribus.

Nempè (uti dixit ille alter Comicus)

Homine imperito nunquam quidquam injustius,

Qui nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.

Minimè igitur mirabere , superioribus proximis
diebus vanissimos fuisse rumusculos, quibus tra-
ducebatur vulgò Propositio quædam, quam CL.
Greg. Majansius, ingenio egregio adolescens, ju-
dicioque mirabili , juris & antiquitatis peritissi-
mus ; discipulo suo tradidit, ut eam publicè de-
fenderet. Alii (semper excipio prudentes viros)
Propositionem, ridiculam; alii, falsam ; & , qui
magis erant benigni, censuerunt , puerilem. Illa
verò pertinebat (ut apparebit postmodum) ad
quæstionem Physico-legalem , in qua à veritate
aberrarunt omnes Juris interpretes ante Jose-
phum Averanium, Antecessorem Pisanum, Jure-
consultum eximium, nostrique seculi ornamen-
tum. At non ita putavit maleferiatus homo, qui
quo tempore debebat suum edocendæ juventu-
tis officium exequi, Propositionem subscriptam
manu CL. viri Rectoris Academiæ , postique
affixam (ut solet fieri) ita ut de plano rectè legi
posset , ausus est (indignum facinus!) scelerata

manu refigere, ostentare deinde in ipso foro
maximo, per multorum domus circumferre,
eamque irridendam, sibilique explodendam
proponere. Ubi, Sancte Pudor, moraris! Eheu in-
dignitas! Impudentia regnat. Neque constitit ibi
petulantia. Hæc tolerabilia essent. Conjuratio
inita est à Professoribus aliquibus. Conventum
est, ut quo die Propositio defendenda esset (erat
autem is, decimus quartus calendas decembres
elabentis anni MDCCXXV.) adessent cuncti
(etiam non invitati) depressuri (ut insolenter
dictitabant) Majansii audaciam præcipitem, &
temeritatem inconsultam. Præterea Scurra quæ-
situs, qui Satyrum ageret, quique Comoediam
renovans priscam, veluti de plaustro conjiceret
dicteria indigna, quibus quasi digito ipso de-
monstraret Gregorium Majansium, adolescen-
tem modestum, optimè de bonis literis, & Ju-
risprudentia meritum. Advenit dies Disputatio-
ni præstitutus. Horâ solitâ adfuit convocata ma-
nus congerronum. Adfuerunt etiam (officii &
humanitatis causa) prudentissimi viri. Ergo iis
omnibus præsentibus irritoria quædam velitatio
inita. Sequuta deinde pugna multò indignior.
Grammaticorum subscriptiones prolatae pro re
minimè obscura, lippis, & tonsoribus nota.
Novum disputandi genus, & ante hunc diem
inauditum! Nihil adversus id quod propugnaba-
tur dictum est, præter convitia & contumelias,
quibus apertè petebatur Greg. Majansius. Ipse
aderat; & quasi surdo fabula narraretur, despi-
cic-

ciebat omnia : donec redeunte re ad triarios, cum videret, etiam Antecessorem in se furere palam; postquam ille evomuit quod stomacho libuit, sedato animo surrexit, & ut id quo de agebatur, intelligeretur, atque impugnari posset, petitam ab omnibus veniam, differere coepit, modestè, & comiter: neque enim aliter scit. Non tulere id conjurati; & omnis humanitatis, gravitatisque loci immemores nuda & inania reliquerunt sedilia; jusseruntque, ut ii derelinquerent, qui disputaturi erant, cumque iis etiam adolescentulorum imprudentium audacissima cohors. Tunc Greg. Majansius voce clara inquit. *Abeant, abeant à nobis. Non deerunt viri prudentes, qui me audient.* Quæ cum indignatus dixisset, existimavit actus postremi suas esse partes, in quibus ipse noluit, deesse sibi. Igitur differere coepit adeo copiosè, eruditè, & eleganter, incredibili utens moderatione animi, ut quovis pretio redimenda ei hæc occasio fuisset, quâ, tot egregiis viris præsentibus, ingenium ejus, & extemporalis facultas maximè enituit. Nec disputationi longissimæ, quam imparatus habuit, tam citò finem imposuisset, nisi anhelitum ægrè jam trahens (sed animo semper vivido) ab amicis palam admonitus, rogatusque, ut sibi vellet consulere, morem humaniter gefisset. Qui dies ille mihi, Deus immortalis! Ut ægritonia maxima versa in incredibile gaudium! Hoc tantum dolui, quòd noluisset invidia, testem esse. Quòd cum ægrè ferrem, cum ivissem postea gratulatum Greg. Majansio, hor-

tari coepi, & orare, per amicitiam nostram, & discipuli jus (quæ mea gloria præcipua) ut mihi vellet dictare, quæ sibi in mentem venirent ex multis rebus, quas dixit, quò posteritati mandaretur tam egregia doctrina. Tum subindignatus ille. Apage te, Juste, cum tuo pessimo consilio. Adeo causæ meæ diffidis, ut diligentiam hujusmodi desideres? Desuntne alia monumenta, quibus benè merear de posteris? Fugitne te ratio? Non tibi venit in mentem, judicaturos multos, dolori mihi fuisse, quòd Lucumones illi reliquissent sedes; cùm è contrario mihi gloriosum atque jucundum fuerit, quòd non modo hiscere, me loquente; sed nec me audire ausi sunt? Facile mihi esset, redigere homines ad incitas. Sed quid tum postea? Quæ deinde gloria? Considera, quæso, quos disputatione Scævolas vincerem. Crede mihi, Juste. Non hic doctrinâ, sed ferulâ opus est. Quippè quæstionem Physices longè difficillimam, quæ prius expedienda fuerat, ad controversiam legalem decidendam, quæ in ambigui causam incidit, Grammaticorum calculis (vide quos Pythagoras, à quibus dissentire nefas) existimarunt definiendam. Abisis ergo cum bona pace: & cogita potius, quâ ratione invidi mei malevoli, tam bene cupiant mihi, quam ego illis. Quod si pertinaciter nolunt, redire in gratiam cum pueris fac ita agi, ut æquum est. Cui rei poteris abhibere Cocum meum Bellisonum, qui ut Mercator ille Cujacii Lorariorum advocet, necessarias operas. Amo nimis eos, & viros

ve-

velim evadere. Quod ad me attinet, obtrectent, maledicant: finito illos. Plautinum illud memoria teneo, & observare vellem.

Virtute ambire oportet, non favoribus.

Sat habet favorum semper qui rectè facit.

Hæc Greg. Majansius amicè me dimittens. Sed cùm ego postea viderem, nihil esse quin malè narrando depravari possit; cùm mille audirem fabellas de Propositione defensa; cùmque indignarer multorum (ut inquit Cicero) tantam perverfitatem esse, ut inventis frugibus, glande vescantur; rem putavi dignam facturum meo egregio amore in Greg. Majansium, si aliqua ex iis, quæ ille publicè disseruit, memoria repeterem, & scriptis mandarem. Scio me rudi stylo illaturum insignissimam injuriam Disputationi ejus, cùm minimè possim differere eâ copiâ, & eloquentiâ, qua ille dixit ex tempore, oratione latinâ bene longâ. Sed, ut æquo animo tulit, publicè derelinqui à fannionibus, veluti Catilinam aliquem Literariæ Reipublicæ; ita patienter ferat, à me nunc minui (procul ab omni fraude) ejus orationis dignitatem. *Cujus sententias* (ut cum A. Gellio dicam *lib. 12. Noct. Attic. c. 1.*) *Cujus sententias*, inquam, *communis utilitatis gratia quantum meminisse potui retuli. Amœnitates verò & copias ubertatesque verborum Latina omnis facundia vix quidem indipisci potuerit, mea tenuitas nequaquam.*

(1)
GREGORII MAJANSII GENEROSI,
& Antecessoris Valentini,

Pro intellectu vero §. est autem 3.

Inst. Imper. de rer. div.

DISPUTATIO.

* Hæc
ubi dic-
ta conti-
git me-
morabi-
lis seces-
sio.

D triarios videtur redisse res.* Ita-
que cum veniâ vestrâ pauca di-
cam. Inter eas res quæ commu-
nes omnium hominum manse-
runt post distincta à gentibus
dominia rerum, recensetur Litus
ab Imperatore Justiniano, §. *¶ quidem 1. §. lito-
rum 5. Inst. de rer. div. l. quædam 2. §. ¶ quidem 1. l.
nemo 4. l. riparum 5. §. in mari 1. junctâ l. Aristo 10.
de div. rer. l. litora 5 1. de contr. emt. l. hoc edicto 1. §.
quod si 18. de oper. novi nunc. l. fluminû 24. de damn.
inf. l. quod in litore 14. l. præscriptio 45. de usurp. ¶ u-
suc. l. injuriarum 13. §. si quis 7. de injur. l. litus 112.
de verb. sign. quæ leges omnes temperari debent
per l. quamvis 50. de adq. rer. dom. l. litora 3. l. in litore
4. ne quid in loco. publ. Illud autem jus quod in
litore habent omnes homines, tunc intelligetur
rectè, quâ in re sit, cùm, quid sit litus, de-
claratum fuerit. Quod dum breviter expedio,
quæso, diligenter attendite.*

M. Tullius in Topicis ita scripsit. *Litus solebat
Gallus Aquilius per translationem definire, qua flu-
ctus eluderet. Aquilium videntur aliqui Jurecon-
sulti sequuti. Ait enim Quintilianus lib. 5. de Inst.
Orat. cap. ult. Sæpè plurimum lucis affert ipsa trans-*

la-

latio, cum etiam Jurisconsulti, quorum summus circa verborum proprietatem labor est, litus esse audeant dicere, qua fluctus eludit. At Celsus maluit propriè definire litus. *Litus*, inquit, est quousque maximus fluctus à mari pervenit: idque *M. Tullium* ajunt, cum arbiter esset, primum constituisse, *l. litus 96. de verb. sign.* Propè verbis iisdem Justinianus definivit in *§. est autem 3. Inst. de rer. div.* Est autem, ait, litus, quatenus hibernus fluctus maximus excurrit. Id est. Terra, vel arena, quæ maximo hiberno fluctui subjacet. Maximus fluctus est, quo nullus alius est major, arg. *l. proximus 92. de verb. sign.* Hæc nemo dubitat. Difficultas est, quomodo explicari debeat in definitione Justiniani *hibernus fluctus*, ut significet maximum. Hoc non est ita expeditum, ut à veritate non aberrarint interpretes omnes ante Josephum Averanium, Antecessorem Pisanum, Jurisprudentiæ decus eximium, & nostri seculi gloriam. Sed, quoniam vir egregius ita scribere videtur in hac disputatione, ut, veluti Mercurius quidam, stylo suo solum designet veritatis viam, ignotam aliis; tale indicium nactus, sequar illam; & omni, qua poterò, diligentia, complanabo nunc, quò volentibus eam adire, nullæ posthac salebræ occurrant. Incipio jam.

Cum ab *hieme hibernus* derivetur, ut propè omnes docent etymologi, videndum prius, quid significet *hiems*: nam ita postulat recta methodus. Vox *hiems* variæ significationis est. Frequentissimè significat unam ex quatuor partibus anni.

Ex innumerabilibus testimoniis hoc unum seligo
ex P. Ovidii *Remedio Amoris*.

Poma dat Autumnus: formosa est messibus Æstas:

Ver præbet flores: igne levatur hiems.

Significat etiam aliquando sex menses anni frigidiores, diviso anno in duas partes, quarum una dicitur *Æstas*, altera *Hiems*. Suetonius in *Aug. cap. 72*. Per annos amplius quadraginta eodem cubiculo hieme, & æstate mansit; quamvis parum salubrem valetudini suæ urbem hieme experiretur, assidueque in urbe hiemaret. Consulatur idem Suetonius in *Claudio, cap. 23*. Eandem divisionem anni respexisse Plinius videtur *Nat. Hist. lib. 8. cap. 25*. Certè eodem modo annum divisit, ejusque partes nominavit Jureconsultus Ulpianus. Nullo modo possum præterire ejus elegantissima verba. *Æstatem* (inquit) incipere sic peritiores tradiderunt, ab æquinoctio verno, & finire æquinoctio autumnali. Et ita senis mensibus æstas, atque hiems dividitur, l. ait 1. §. æstatem 32. juncto §. duo 3. vers. cottidiana, & seq. de aq. cot. & l. malum 242. §. ult. de verb. sign.

Significationes alias audaculas (apud Poetas præsertim) hiems habet. Letalem hiemem Ovidius dixit, pro mortis frigore *lib. 2. Metam.*

Sic letalis hiems paullatim in pectora venit.

Martialis noster aliquanto insolenter pro frigore accepit *lib. 2. epig. 46*.

Tu spectas hiemem succinti lentus amici.

Sed multò audacius Januarium vocavit hiemem *lib. 9. epigr. 2*.

Dum

*Dum fanas hiemes, Domitianus autumnos,
Augustus annis commodabit æstates.*

Similia exempla prætereo. Illa significatio in primis stabilienda est, utque frequens probanda, quam audacter negari paullò ante audivimus, ni miâ certe confidentiâ, nullâ antiquitatis lectione. Itaque assero altâ voce, significare hiemem solere tempestatem aliquam, sive sit imbrium, sive ventorum, sive maris etiam.

De tempestate imbrium Virgilius lib. 9. *Ænei.*

..... *Pugna aspera surgit*

Quantus ab occasu veniens pluvialibus hædis

Verberat imber humum: quâ multa grandine nimbi

In vada præcipitant, cum Jupiter horridus austris

Torquet aquosam hiemem, & cælo cava nubila rûpit.

C. Plinius Nat. Hist. lib. 18. cap. 35. *Hæc cum sereno cælo apparere desierit, atrox hiems sequitur.*

De tempestate ventorum hæc in promptu sunt testimonia. Virgilius lib. 1. *Georg.*

..... *Ita turbine nigro*

Ferret hiems culmûque levem, stipulasque volantes.

Et lib. 3. *Georg.*

Qualis hyperboreis aquilo cum densus ab oris

Incubuit, Scythiæque hiems, atque arida desert

Nubila, tum segetes altæ, campique natantes

Lenibus borrescunt flabris, summæque sonorem

Dant silvæ, longique urgent ad litora fluctus

Ille volat, simul arva fuga, simul æquora verrens.

Denique lib. 1. *Æneid.*

Emissamque hiemem sensit Neptunus.

Postremò hiems significat (idque latius probandum,

dum, quia proposito maximè conducit) tempestatem maris. In primis doctus Catullus *carm.* 25. ita cecinit.

*Idemque Thalle turbida rapacior procella,
Cum dira maris hiems aves ostendit oscitantes.*

Horatius tersus, & purissimus Poeta *Epodon lib.* Ode 2.

*Non me Luerina iuverint conchilia,
Magisque Rhombus, aut Scari,
Si quos eois intonata fluctibus
Hiems ad hoc vertat mare.*

Poetarum Princeps in 3. *Georg.*

Non tam creber agens hiemem ruit æquore turbo.

Idem *lib.* 1. *Æneid.*

*Jam validam Ilionei navem, jam fortis Achatae,
Et qua vectus Abas, & qua grandævus Aletes
Vicit hiems.*

Idem *lib.* 2.

*..... Sæpe illos aspera ponti
Interclusit hiems, & terruit Auster euntes.*

Idem *lib.* 3.

*Tum mihi cæruleus supra caput adstitit imber
Noctæ, hiemæque ferens, & inhorruit unda tenebris.*
Qui versus adeo Poetæ summo placuerunt, ut repetiverit eos *lib.* 5. nisi quod loco verborum, *tum mihi*, substituit, *olli*, loquutionem priscam, ad conciliandam sibi, ut solebat, antiquitatis auctoritatem, & venerationem. Apud P. Ovidium in *Heroidibus* Dido *Æneæ* scripsit.

*Quo fugis? obstat hiems. hiemis mihi gratia proffit.
Aspice ut eversas concitet Euris aquas.*

Ipse-

Ipsaque Poeta *lib. 1. Trist. eleg. 12.* sic de tempestate conqueritur.

*Improba pugnat hiems, indignaturque quod ausim
Scribere, se rigidas incutiente minas.*

*Vincat hiems hominem. Sed eodem tempore, quaeso,
Ipse modum statuam carminis; illa sui.*

A. Sabinus, coætaneus Ovidii (si verus is autor est Epistolæ Paridis ad Helenam) ita nomine Paridis scripsit.

*Nā neque tristis hiems, neque nos huc appulit error.
Tænaris est classi terra petita mea.*

Et in Epistola Leandri ad Heronem, Leandri nomine.

*Pace brevi nobis opus est, dum transferor isto.
Cum tua contigero litora, perstet hiems.*

Et paullo post.

Cum patietur hiems, remis ego corporis utar.

Et in Epistola Herus ad Leandrum.

*Hic puto deprensus nil quod querereris, haberes;
Meque tibi amplexo nulla noceret hiems.*

Et in infra.

Quòque minus venias invida pugnat hiems.

Manilius etiam, qui extremâ Augusti ætate vixisse creditur, *lib. 2. Astronomicon* sic de piscibus loquitur.

Venturasque vident hiemes, reditura serena.

Stattius Papinius *lib. 3. silva 2.*

*....., Visis tumuerunt puppibus undæ,
Inque hiemem surrexit hiems.*

Idem Stattius novitate felici igneam tempestatem Vesuvii appellavit *hiemem flammeam, lib. 3. sil. 5.*

Non

*Non adeo Vesuvinus apex, & flammea diri
Montis hiems trepidas exhaustit civibus urbes.*

Ante Statium Papinium noster Lucanus complexus esse videtur nomine *hiemis* ventorum & imbrium tempestatem, sive naturæ lævientis inclementiam aureis illis versiculis, quibus Catonem Uticensem perquam graviter, & eleganter descripsit.

*Hi mores, hæc duri immota Catonis
Secta fuit, servare modum, finemque tenere,
Naturamque sequi, patriæque impendere vitam:
Nec sibi, sed toti genitum se credere Mundo.
Huic epulæ, vicisse famem: magnique penates,
Submovisse hiemem tecto: pretiosaque vestis,
Hirtam membra super Romani more Quiritis
Induxisse togam.*

Sed quid immoror ego in Poetarum testimoniis congerendis, quorum linguam ii qui non intelligunt odisse solent, cane pejus, & angue. Videamus nunc an Historici, eodem modo loquuti. Ne vos diutius, quam decet, morer, unum testimonium proferam, quod esse possit pro millibus. Cornelius Nepos M. Ciceronis (sicut inquit Gellius) ut qui maximè amicus, familiarisque in *Attici vita* sic scripsit. *Quod si gubernator præcipua laude fertur, qui navem ex hieme, marique scopuloso servat; cur non singularis ejus existimetur prudentia, qui ex tot, tamque gravibus procellis civilibus ad incolumitatem pervenit? Est qui audeat hiscere? Obturabit ei os Jurecõsultus Ulpianus, qui in l. suis 4. §. puto 1. de hæc. inst. tempestatem maris nominavit hiemem.*

mem. Idemque Ulpianus in *l. si cui* 38. §. *ult. ex quib. caus.* inter causas ex quibus majores viginti quinque annis in integrum restituantur, tempestatem maris recensuit, quam appellavit, *hiemem*. Auro quovis pretiosiora sunt ejus verba. *Plane, inquit, si infirmitate impeditus, continuare iter non potuit, habebitur ratio humanitatis: sicuti haberi solet & hiemis, & navigationis, & cæterorum, quæ casu contingunt.* Interpretari hiemem aude pro hiberno tempore, & efficies sententiam risu dignissimam. Enumera tempus hibernum inter fortuitos casus, & dices rem tuâ sapientiâ dignissimam. At enim tempestatem esse fortuitum casum, quis inficias eat? sive maritima sit, sive terrestris, *l. non exigimus* 2. §. *quod diximus* 6. junctis §§. *seq. si quis caut. in jud. sisti*, quibus conjungi debent *l. item* 18. *de pec. const. l. ex conducto* 15. §. *si vis tempestatis* 2. *loc. cond. l. fluminum* 24. §. *item* 9. & 10. *de dam. inf. l. interdum* 16. §. *si propter* 8. *de publ. & vectig.* Atque, ut contractius loquar, est turbo casus fortuitus, §. *cum autem* 3. *Inst. de emt. & vend. adeoque ventorum violentia, l. fluminum* 24. §. *Servius* 4. *l. damni* 43. *de dam. inf.* Est aquarum magnitudo casus fortuitus, *l. contractus* 23. *de div. reg. jur.* Denique tempestas maris fortuitus casus est, *l. is cui* 38. §. *ult. ex quib. caus. l. interdum* 16. §. *si propter* 8. *de publ. & vectig.*

Atque hæc dixisse sufficiat de significatione hiemis. Quæ, cum ita se habeant, ut manifestissime probavi, si vim aliquam habet argumentatio à conjugatis; cum ab *hieme hibernus* deducatur, ut

pro-

prope omnium etymologorum constans opinio est, necessarium erit, ut easdem significationes, quas *hiems*, vox *hibernus* admittat. Utut autem sit de derivatione illa, certè liquidum est, significationes easdem accipere. Id brevissimè nunc, & evidenter probandum est.

Hiberna tempora dixit M. Tullius. *Hibernum tempus* T. Lucretius, cujus libri sunt à Cicero-
ne emendati. Eodem modo loquuta antiquitas
omnis. Nostrorum Jureconsultorum testimonia
invenietis facile apud eruditissimum virum Bar-
nabam Brissonium in nunquam fatis laudato ope-
re *De verborum quæ ad jus pertinent significatione*.

Ad superiorem etiam significationem refe-
renda est distinctio illa saltuum æstivorum & hi-
bernorum, quò pertinet *l. qui saltum 67. de leg. 3. l. possideri 3. §. saltus 11. l. peregre 44. §. ult. de adq. vel amit. poss. l. ait 1. §. duo 3. vers. æstiva de aq. cor. junc- to §. æstatem 32. ejusd. l. unde superiores textus mirificam lucem capiunt.*

Ad eandem etiam significationem referenda sunt quæ de militum hibernis, id est, hibernacu-
lis, ad quæ dimittuntur exercitus, passim scrip-
tores memorant. Testimonia omittam fastidii
evitandi.

Hibernum etiam pro frigido Tibullus dixit *lib. 1. Eleg. 4.* Martialis *lib. 5. Epigr. 72.* Dixere etiam quam plurimi alii. Hinc Plinius usurpavit *hie- mant* pro *infrigidant*, *Hist. Nat. lib. 19. cap. 4. De- coquunt alii aquas, mox & illas hie mant.* Sed hæc nemo negat.

Illa

Illā significatio etiam frequentissima est, quā vox *hibernus* significat tempestuosum quiddam, si-
ve tempestate agitatam. Quod, quia insolenter
est denegatum, evidentissimè nunc probandum
est. Horatius scriptor gravissimus Latinæ linguæ
Satyr. lib. 2. satyr. 3. sic scripsit.

In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum

Cœnem ego: tu pisces hiberno ex æquore verris.

Tibullus seculi aurei elegantissimus Poeta *lib. 2. Eleg. 6.*

*Claudit & indomitum moles mare, lentus ut intra
Negligat hibernas piscis adesse minas.*

Dixit etiam noster Lucanus *hibernum sidus* pro
tempestuoso. Sed omittamus Poetas. Omittamus
etiam argumentationem efficacem à conjugatis.
Classicos adducamus testes. Petronius ille scrip-
tor impuritatis purissimæ, elegantix Arbitr, ut
inquit Tacitus, sic in *Satyrico* scripsit. *Utinam me
solum inimicus ignis hauriret, utinam hibernum in-
vaderet mare.* Plinius etiam, quem ego soleo ap-
pellare, Latinæ linguæ ærarium, *Nat. Hist. lib. 3.
cap. 47.* ait. *Ante brumam autem septem diebus toti-
demque postea sternitur mare Halcyonum fetura, un-
de nomen hi dies traxere: reliquum tempus hiemat.*
(Idest, tempestuosum est.) *Nec tamen sævitia
tempestatum cludit mare. Piratae primum coegere
mortis periculo in mortem ruere, & hiberna (hoc est,
tempestatibus agitata) experiri maria. Nunc idem
hoc avaritia cogit.* Idem Plinius *lib. 18. cap. 35.* pro
tempestuoso accepit vocem hanc *hiemalis*: nam
de Luna loquens inquit. *Si ante quartam non ap-*

paruerit, vento favonio flante hiemalis toto mense erit.

Vereor, Auditores amplissimi, ne nimis molestus sim in re apertissima. Reliqua, etsi valde difficilia, mox expediam. Utra, quaeso, significatio ex superioribus convenit definitioni litōris, quam Justinianus tradidit in §. *est autem litus 3. Inst. de rer. div?* Num *hibernus* fluctus significabit frigidum? Frigida prorsus opinio, cujus inertia ipsa per se solvitur. An significabit igitur brumalem, id est, hiberni temporis fluctum? An vero tempestuosum? Hic tota quaestio vertitur. Hoc examinandum est. Quoniam autem incidimus in controversiam ambigui; minimè dubium est, quin in definiendâ illâ sequi debeamus regulam, quam Aristoteles, Cicero, Quintilianus, & Rhetores omnes tradiderunt: & illa ipsissima est, quam auro incidendis verbis proposuit Celsus (pater, ut opinor) *l. in ambigua 19. de legib.* Celsi verba sunt hæc. *In ambigua voce legis ea potius accipienda est significatio, quæ vitio caret, præsertim cum etiam voluntas legis ex hoc colligi possit.* Hactenus Celsus omni quo potuit iudicio, & elegantia. Tota igitur disputatio eò conferenda est, ut inquiratur, an *hibernus* fluctus in definitione Justiniani significet brumalem fluctum sine vitio aliquo, & ex Justiniani mente; an verò fluctum tempestate agitatam?

Affero altiori voce, *hibernum* fluctum in definitione Justiniani, non nisi vitio maximo, id est, non sine pudenda falsitate, & contra Justiniani mentem significare posse hiberni temporis fluctum. Ratio falsitatis mihi liquidissima est, qui
sciam,

Sciam, fluctum maximum, qualem Justinianus requirit ad constituendum litus, non debere esse brumalem. Res est hæc quæ postulat Disputationem accuratam. Dicam ea quæ nunc in mentem veniant. *Favete, adeste æquo animo, & rem cognoscite.*

Antiqui omnes Historici, & Philosophi (uno excepto Posidonio, de quo dicam postea) ejus opinionis fuerunt, ut sentirent, maximos æstus esse in duobus æquinoctiis; non vero in bruma. C. Cæsar lib. 4. de Bel. Gal. cap. ult. His Cæsar numerum obsidum, quem antea imperaverat, duplicavit; eosque in continentem adduci jussit; quod propinqua die æquinoctii, infirmis navibus, hiemis navigationem subeundam non existimabat. Et lib. 5. cap. 7. loquens de navibus ait. *Quas cum aliquandiu Cæsar frustra expectasset, ne anni tempore navigatione excluderetur, quod æquinoctium suberat, necessario angustius milites collocavit.* Catullus etiam Carm. 46. eodem alludens sic suavissimè cecinit.

Jam ver egelidos refert tepores,

Jam cæli furor æquinoctialis

Jucundis zephyri silescit auris.

Strabo lib. 3. circa finem. *Maximi æstus sunt in duobus æquinoctiis; minimi bruma atque solstitio.* Plinius Nat. Hist. lib. 2. cap. 97. *Per octonos quoque annos ad principia motus & paria incrementa centesimo Luna revocantur ambitu, augente ea cuncta Solis annuis causis, duobus æquinoctiis maximè tumentes, & autumnali amplius, quam verno. inanes verò bruma, & magis solstitio.* L. Seneca Natur. Quæst. lib. 3. cap. 27. *Ergo, ut solet æstus æquinoctialis sub ipsum*
Luna,

Luna, solisque coitum omnibus aliis major undare.
 Cornelius Tacitus lib. 1. *Annal. cap. 70.* Vitellius
 primum iter sicca humo, aut modice adlabente æstu,
 quietum habuit: mox impulsu aquilonis, simul sidere
 æquinoctii, quo maximè tumescit Oceanus, rapi agi-
 què agmen: & opplebantur turmæ. Eadem freto, li-
 tori, campis facies: neque discerni poterant incerta
 ab solidis, brevia à profundis. Quin & Princeps Co-
 micorum ante superiores scriptores ejusdem fuit
 opinionis. Etenim in Prologo Rudeutis Arctu-
 rum inducit sic loquentem.

Increpui hibernum, & fluctus movi maritimos.

Namque Arcturus sum signum omnium æcerrimū.

Vehemens sum exoriens, cum occido vehementior.

Addendus Plinius *Nat. Hist. lib. 18. cap. 31.* & Ve-
 getius *lib. 4. de Re mil. cap. 39.* Oritur autem Arc-
 turi sidus ante æquinoctium autumnale. Plinius
lib. 2. cap. 47. Sidus Arcturi, quod exoritur undecim
 diebus ante æquinoctium autumnni. Collumela *lib.*
11. cap. 2. Nonis Septembris Arcturus exoritur.

Quæ cum ita sint, nec reperiat unum ex om-
 ni antiquitate (solo Posidonio excepto) qui bru-
 males æstus æquinoctialibus præferat; imo omnes
 dicant, multo minores esse; vera ratio postulat,
 ut si æquinoctiali æstui æqualis ventus, ac bruma-
 li accedat (prout fieri posse nemo negaverit) fluc-
 tus à vento exagitati in æquinoctiis multo plus
 extendantur, quàm in brumali tempore. Igitur
 si solemni naturæ lege aliquis fluctus maximus
 statui debet, is non est brumalis, sed æquinoctia-
 lis potius. Tentabo hoc dicere clarius.

Fluc-

Fluctus (ut ajebat L. Seneca *Nat. Quæst. lib. 5. cap. 1.*) est, *Maris in unam partem agitatio.* Hæc agitatio eò vehementior est, eòque magis progreditur, quo magis eam incitat ventus, à quo agitatio provenit. Fluctus igitur maximus sine dubio continget, ubi mare maximè tempestuosum fuerit, ubi mare maxime agitabitur à ventis: Hinc Virgiliana Juno submergere volens Æneæ classem,

*Nimborum in patriam, loca foeta furentibus austris,
Æoliam venit. Hic vasto rex Æolus antro
Luctantes ventos, tempestatesque sonoras
Imperio premit, ac vinclis & carcere frænat.*

*Illi indignantes magno cum murmure montis
Circum claustra fremunt: celsa sedet Æolus arce
Sceptra tenens, mollitque animos, ac temperat iras.
Ni faciat, maria, ac terras, cælumque profundum
Quippe ferant rapidi secum, vertantque sub auras.*

Eademque postea ait.

*Æole (namque tibi Divum pater, atque hominū rex
Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento)
Gens inimica mihi Thyrrenum navigat æquor
Ilium in Italiam portans, victosque Penates.
Incute vim ventis, submersasque obrue puppes:
Aut age diversas, & disjice corpora ponto.*

Et mox jussa Junionis capescente Æolo,

*..... Venti velut agmine facti,
Qua data porta ruunt, & terras turbine perflant.
Incubuerè mari, totumque à jedibus imis
Unà Eurusque, Notusque ruunt, creberque procellis
Africus; & vastosvolvunt ad litora fluctus.*

Ergo

Ergo cum venti excitent procellas maris, & prout ipsi lenes, asperive sint, sic minores, majoresve efficiant fluctus; quicumque velit asserere brumalem fluctum esse maximum, asserere prius debebit, æquinoctiales fluctus, qui naturæ lege provehantur magis, ut experientia patet, non posse ita à ventis excitari & crescere, prout brumales excitantur, & crescunt. Vellem adessent hic, quos maximè deceret. Quærerem enim ab ingeniosissimis viris, quo modo ventus creetur (latine loquor, non ut scholastici solent) ut hoc definito prius, sciremus denique, num alio, quam hiberno tempore, æque possit esse efficax, causa fluctuum, quam ventum esse diximus. Sed pergamus tamen. Non puto plures assignarent modos gignendi venti, quam quos brevissimè attigit Plinius *Nat. Hist. lib. 2. cap. 43.* *Simili, inquit, modo ventos, vel potius flatus: posse & ex arido siccoque anhelitu terræ gigni non negaverim: posse & aquis aëra expirantibus, qui neque in nebulam densetur, nec crassescat in nubes: posse & Solis impulsu: (Joannes Harduinus merito legit, solo impulsu.) quoniam ventus non aliud intelligatur, quam fluxus aëris.* Hæc Plinii verba indicant celeberrimas tres de vento opiniones, de quibus Aristoteles egit *lib. 2. meteorol. cap. 4.* Prima opinio censet, originem ventorum referendam esse ad terram. Sic Aristoteles docuit *d. lib. & cap.* eumque sequutus est Theophrastus, ut Olympiodorus testatur in *1. & 2. Meteor.* Eandem opinionem Stoicis attribuit Cicero *lib. 2. de Divin.* cum ait, *placere Stoicis eos*

anbe-

anhelitus terræ qui frigidi sunt, cùm fluere cœperunt, ventos esse. Secunda opinio cenſet, referri debere ad aquam. Hoc Metrodorus ſenſit, qui apud Plutarchum *lib. 3. de Plac. Philoſoph. cap. 7.* definiuit ventum, *aquosꝰ anhelitus æſtum.* Addendus etiam Vitruvius *lib. 1. cap. 6.* Tertia opinio cenſet, nihil aliud ventum eſſe, niſi agitatum aera, cujus opinionis omnium antiquiſſimæ fuit autor Hippocrates, qui *lib. 1. de flatibus* definiuit ventum, *Aeris fluxum, & ſuffuſionem*: quam ſententiam defendit Anaximander apud Plutarchum *lib. 3. de Placit. Philoſoph. cap. 7.* Anaxagoras apud Laertium. T. Lucretius *lib. 6.* L. Seneca *lib. 5. Quæſt. Nat. cap. 1.* & noviſſimè omnium amiciſſimus mihi Thomas Vincentius Toſca, cui viro dubito, an Valentina Academia æqualem alium tulerit, ingenio, judicio, doctrina, candore. Venit hic in mentem Ennianus ille Neoptolemus, cujus ſententiam (nunc) ego maximè probo.

Philoſophari mihi eſt neceſſe: at paucis, nam omnino haud placet.

Quæcumque opinio ex iis eligatur, nullo modo efficietur, ut hiberno tempore majores venti ſint, & à ventis majores tempeſtates, ab his fluctus maximi. Nam, ſi ab halitibus terræ prove- niunt venti (ut prima ſententia tenet) hiberno tempore minor halituum copia à terra emittitur; cùm frigus terram comprimens ſpiracula ejus præcludat. Quod ſi vapores aquæ ventum gignunt (quod ſecunda ait ſententia) major vaporum copia excitatur verno, & autumnali tem-
po-

pore, quàm brumali, cùm eo tempore pluviae
 frequentiores sint. Præterea nullum aliud tem-
 pus nebulosum æquè, ac hibernum. At certum
 est, tunc minimè ventum esse, cùm aer nubilus
 est, ut observavit Seneca *Quæst. Nat. lib. 5. cap. 3.*
 Denique, si ventus sit ipse aer agitato (quæ ter-
 tia sententia est) eodem modo concludo. Nam
 multò plures quàm in bruma sunt in alio quovis
 tempore halitus, ac spiritus falsi, nitrosique, qui
 è telluris visceribus ignis subterranei vi, aut è
 mari solis ardore, & ope educuntur; qui cùm fa-
 cilè rarefcant, majorem extensionem quærentes,
 impellunt, agitantque aerem quantà possunt vi,
 eumque huc illuc protrudentes, ventos cient,
 qui quaquaversus terras, ac maria perflant, ac
 tempestates excitant. Quod si cui non placet hæc
 philosophandi ratio; cùm ipse aer se agitare ne-
 queat, scire vellem, à qua re agitetur? An hæc
 agitationis causa efficacior erit brumali, quàm re-
 liquo tempore? At quæ est ejusmodi causa? Ag-
 nosco meam inscitiam. Invenire nequeo. Igitur,
 cùm causa fluctuum maximorum, ventus scili-
 cet, tempore brumali minimè sit efficacior, pro-
 fus alienum est à ratione, dicere, *hibernum* maxi-
 mum fluctum in definitione Justiniani significa-
 re brumalem. At quæ causa impulit Institutio-
 num interpretes ut hoc assererent? Dicam libe-
 rè: dicam ut sentio. Vulgi falsum præjudicium.
 Certè Posidonius fuit ad hoc deceptus, cùm
 de Oceani æstibus à Gaditanis vellet doceri. At
 enim Strabo *lib. 3. circa finem. Gaditani Posido-*

nium in errorem adduxerunt, qui eis renunciarunt circa brumam, & solstitium maximos aestus fieri, minimos in duobus æquinoctiis. Itaque maximi aestus sunt in duobus æquinoctiis, minimi bruma, atque solstitio. Forte Gaditanos ipsos decepit, quòd viderent tempore hiberno maria claudi ob frequentiores tempestates. Sed aliud est, has frequentiores esse: aliud majores. Hiberno tempore mare sæpius agitur tempestatibus, sed non agitur magis. Frequentia tempestatum facit, ut tempore hiemis navigatio sæpè periculosa sit, & semper incerta, *l. civitas 6. C. de offic. Rect. Prov.* adeoque ut tempore hiberno claudantur maria. Appositè Vegetius *lib. 4. de Re mil. cap. 39.* *A novembri autem mense crebris tempestatibus navigia conturbat Vergiliarum hiemalis occasus. Ex die igitur tertio iduum novembris usque in diem sextum iduum martiarum maria clauduntur.* Lucanus *lib. 5.*

.... Clausas ventis brumalibus undas

Invenit, & pavidas hiberno sidere classes.

Quandocumque igitur mare clauditur, non ratione temporis, sed tempestatibus clauditur. Cassiodorus *Variar. lib. 12. cap. 24.* *Cum ventis sævientibus mare fuerit clausum.* Atque hoc justissimæ querellæ ansam dedit Plinio, qui in avaros invehitur propterea quod ipsis mare nunquam clausum est. *Nec tamen (inquit) sævitia tempestatum cludit mare. Piratæ primum coegere mortis periculo in mortem ruere, & hiberna experiri maria. Nunc idem hoc avaritia cogit.* *Nat. Hist. lib. 2. cap. 47.* Post hiemem

ve-

verò ; quia minus frequentes sunt tempestates, aperitur mare, & navigatio redit. Horatius *Carm. lib. 1. Ode 4.*

*Solvitur acris hiems gratà vice veris, & favoni
Trabuntque siccas machinae carinas.*

Plinius *Nat. Hist. lib. 2. cap. 47.* Ver ergo aperit navigantibus maria: cujus in principio, favonii hibernum molliunt cœlum, sole Aquarii xxv. obtinente partem.

Sed non quia mare post ver, apertum est, nullæ esse possunt tempestates eo tempore, æquè vehementes, ac hiberno. Maximus igitur fluctus in definitione Justiniani non est ille fluctus, qui omnino esse debeat hiberni temporis, cùm possit fieri, ut alius temporis fluctus major sit. Cur igitur *hibernus* dicitur? Uno verbo respondeo: quia maximus fluctus quandocumque eveniat, hibernus, idest, tempestate agitatus est. Hæc Propositio est quam dictavi: hæc quæ cachini facili censurâ irrita est: cùm tamen hic intellectus Justinianici §. omni vitio careat, & manifestè colligatur ex verbis ipsius imperatoris; quod in ambigua voce oportebat inquirere, *l. in ambigua 19. de leg.* Hæc adeo in comperto sunt, ut contra si quis sentiat, nihil sentiat. Certe non audivimus, contrariam aliquam rationem. Et tamen in alia omnia, non discessio honesta, sed secessio indigna, facta est. Verissimè dixit Laberius.

Caput sine lingua pedaria sententia est.

Nos Disputationem satis produximus. Suprema subest tempestas.

~~~~~

Hæc

Hæc, & plurima alia, quorum meminisse nequeo, audivi ego disputantem Greg. Majansium, spretâ injuriâ insignissimâ animo infraçto & excelso. Quam Disputationem ne quis intempestivam judicet, scire debet, in Valentina Academia moris esse, ut Disputationibus illis, quæ vulgo dicuntur Sabbatinæ, veluti Pacificatores & Arbitros sese interponere soleant Professores publici, quoties occasio postulet. Cui officio Majansius adesse voluit, & verò debuit, ut dignitatem & jus tueretur suum adversus ignavissimos fucos, maledicentiæ aculeis se configere conantes: quos nullâ aliâ re procul à se abegit, nisi moderatione, & doctrinâ, dans profecto grande prudentiæ, & eruditionis suæ documentum. Nihil itaque respondit contumeliosis dictis, memor (sine dubio) ejus, quod Cornelius Tacitus dixit, *vitium parvis, magnisque civitatibus commune, ignorantiam recti, & invidiam.* Quid, si etiam voluit, malevolos invidosque suos non aliâ poenâ plecti, quàm suâ ipsorum conscientia? Nam, si aliquam cordis habent particulam, certè debet illos pigere, atque etiam pudere facti sui. Quanquam asseverari audivi, esse qui adhuc gloriantur de re optimè gestâ. Scilicet homines egregii humanitatem suam ostenderunt publicè. Academiae Rectorem, & Academiam ipsam maximè sunt reveriti. De Jurisprudentiæ studiosis optimè meriti sunt. Disputationibus solitis jussus est cludi ludus. Quin & salutis ipsius Majansii bene consuluisse videntur,

tur, & labori ejus pepercisse: quia, neque discipulis suis debet posthac (præter publicarum trium explicationum recitationem quodammodo) dictare, quæ defendant, quæ argumententur, quæ intra diem unum solemniter recitent. Euge igitur viros bono publico natos!

Egregiam verò laudem, & spolia ampla refertis!

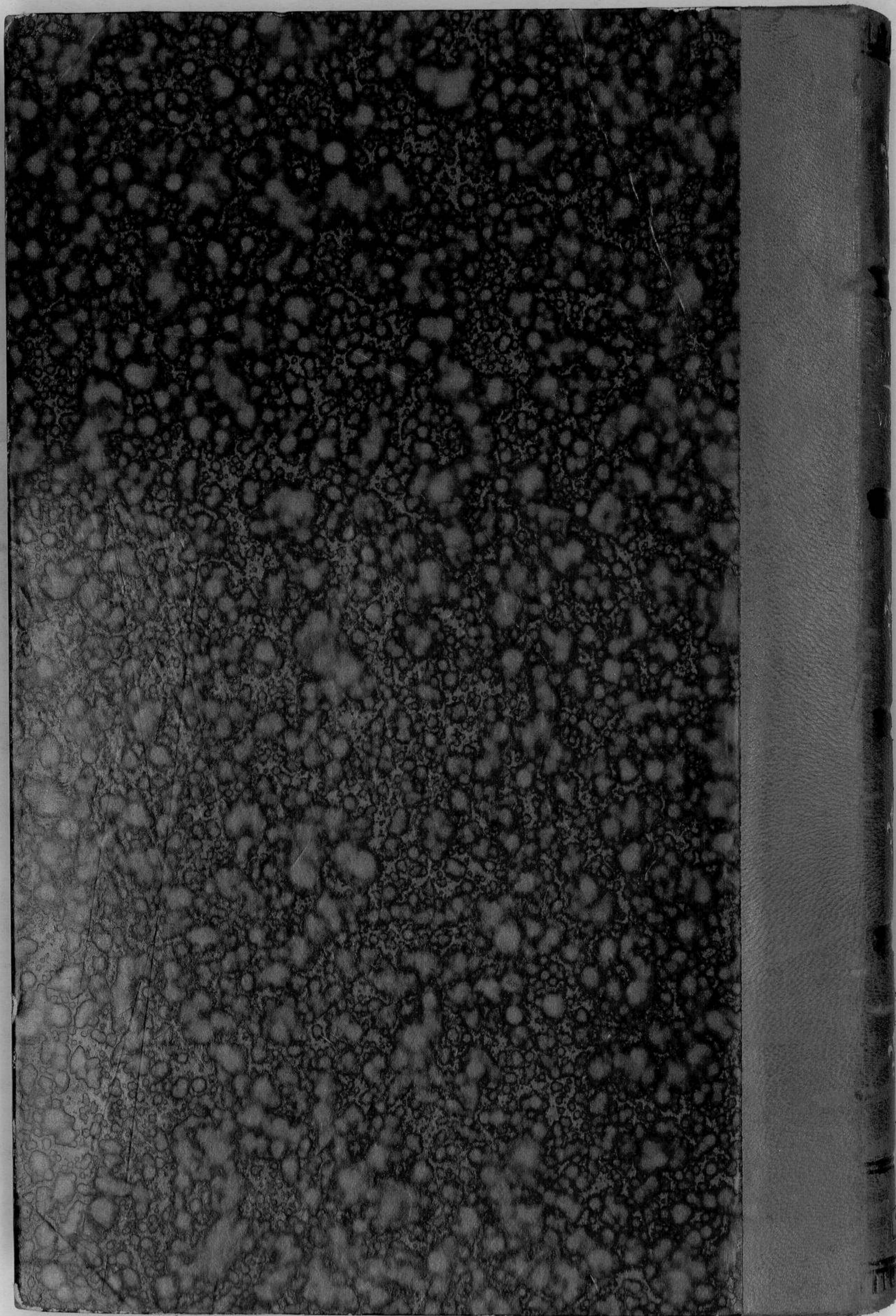

MAYANS

VARIOS

29